

אילן: כל אילן שהעול שעל השוורים החורשים כובשו [מכופף אותן] תוך כדי החרישה, והאילן אינו עומד בפני השור – לא הוא שוור, אינו נכלל באילנות ששייר המוכר לעצמו, כיון שאינו נחשב אילן.

כל אילן שאין העול כובשו שהאילן חזק מספיק ועומד בפני השור, – הוא שוור נכלל באילנות ששייר המוכר לעצמו, כי נחשב אילן.

אמנם, אם אין אילנות אחרים חוץ מאילנות קטנים אלו, וודאי שייר אילנות אלו, וכמו באופן שיש רק דקלים, שאנו אומרים ששייר את הדקלים אף שבסתם אינם נקראים אילן⁽¹⁾.

ומבארין: ולא פליגי, רב ושמואל אינם חולקים באיזה שיעור נחשב אילן, אלא הם דיברו בסוגי אילנות שונים.

הא דברי רב שנתן שיעור לאילן כל שעולים עליו בחבל ללקט פירותיו, נאמר בדיקלי בעץ דקל, הא דברי שמואל שנתן שיעור לאילן כל שאינו נכבש על ידי השור החורש, נאמר באילני, בשאר אילנות, ששיעור עליה בחבל ללקט את הפירות אינו שייך אלא בדקל, כי בכל שאר אילנות עולים ללקט את הפירות על ידי הענפים המתפצלים לכל עבר, בלא חבל, וכן השיעור של כבישת האילן על ידי השור החורש, יש לומר שאינו

אילנות וגם דקלים – מכר את השדה לבר מאילני, חוץ משאר אילנות, אבל את הדקלים לא שייר לעצמו, כיון שבסתם אין שם אילנות.

ואם אין בשדה אלא רק גופני ודיקלי גפנים ודקלים – אנו אומרים שמכר את השדה לבר מגופני, חוץ מהגפנים, אבל את הדקלים לא שייר לעצמו, שהיות ואמר שמשיר את "האילנות" אנו מפרשים שכוונתו רק לגפנים שהם יותר קרובים להכלל באילנות מאשר דקלים.

אמר רב: אם אמר המוכר ללוקח שמוכר את השדה חוץ מהאילנות שבה. רק אלו הנקראים אילנות שייר לעצמו, לכן, רק כל אותם אילנות שעולין לו [עליהם] בחבל ללקט את הפירות, הוא שוור, נכללים באילנות ששייר המוכר לעצמו, כי רק אלו נחשבים אילן, אבל כל האילנות הקטנים שאין עולין לו בחבל ללקט את הפירות, כיון שהם נמוכים – לא הוא שוור, שאין הם נחשבים אילן, ובגמרא לקמן יבואר שמדובר בדקלים, שדרכם להיות גבוהים מאוד, והפירות שלהם נמצאים בראשם, לכן אינם נחשבים אילן אם הם קטנים ונמוכים כל כך, שאפשר ללקט את הפירות בלא לטפס עליהם בחבל.

א-ו ודייני גולה, שמואל וקרנא שהם דייני הגולה, אמרי, אומרים אלו אילנות נחשבים

המגדל קב פירות אסור לקוצו. רשב"ם.

בכלל השוור. כי די לנו שנכלול אילנות קטנים בשם אילן, מה שאין כן דקלים שאינם נקראים אילנות אלא רק כשאין אילנות וגפנים בשדה, אי אפשר לכוללם בשם אילן, כאשר יש בהם שינוי נוסף, שהם קטנים.

1. כך פירש הרשב"ם, וכתב בכוס ישועות [סט ב] כי דברי הרשב"ם נאמרו רק בשאר אילנות, אבל בדקלים, אם אין שם אלא נמוכים, אינם

דרך, ואינו צריך ליפות כחו, יש לפרש את כוונת המוכר, שפירש חוץ מחרוב פלוני, אף שכל החרובים המורכבים אינם כלולים במכירת השדה, כיון שבאותו חרוב היה חפץ יותר, ולא היה מעונין שהלוקח יתבע אותו לדין, ורצה שחרוב מסוים זה יהיה גם מיופה בשטר, אבל על שאר חרובים לא חשש שיהיו מיופים בשטר, ובהם הסתמך על הדין המוכר במשנה, שהחרוב המורכב אינו נמכר בכלל השדה.

כך הסתפק רב אחא בר הונא.

אמר ליה ששת: לא קנה הלוקח אף את שאר החרובים, כיון שגם אם לא פירש שמשיירם, הרי הם משויירים למוכר, ומה שפירש המוכר על חרובים מסויימים שמשייר, היינו בשביל להודיע ללוקח שכל החרובים שבשדה דינם כמו אלו ולא נמכרו עם השדה.

איתיביה הקשה לו רב אחא על כך ממה ששנינו בברייתא: האומר: שדי מכורה לך חוץ מחרוב פלוני, או שאמר לו: שדי מכורה לך חוץ מסדן פלוני — לא קנה.

מאי לאו וכי אין כוונת הברייתא כי **אותו חרוב הוא דלא קנה**, הא שאר חרובין שלא פירש המוכר שמשיירם, קנה הלוקח!

אמר ליה: לא, אין זאת כוונת הברייתא, אלא **אפילו שאר חרובין נמי לא קנה** הלוקח.

תדע, שלא קנה הלוקח גם את שאר החרובים, **דאילו אמר ליה: שדי מכורה לך חוץ משרדה פלונית** הסמוכה לשדה הנמכר — וכי נאמר כי רק **החיא** שדה שפירש לו שמשייר במכר הוא **דלא קני** הלוקח, הא

שייך בדקל, כי בדקל גם אם הוא נכבש על ידי השור, אם הוא גבוה כל כך שצריך חבל לעלות עליו וללקט פירותיו, נחשב אילן.

בעא מיניה רב אחא בר הונא מרב ששת:

אם אמר לו מוכר השדה ללוקח: שדי מכורה לך חוץ מחרוב מורכב פלוני, או שאמר לו: חוץ מסדן שקמה פלוני, והיו בשדה הרבה חרובים המורכבים ועצי סדן השקמה, מהו?

האם מכיון שאם היה שותק לא היו מכורים בכלל השדה, לכן עכשיו ששייר המוכר לעצמו רק אחד, אנו אומרים כי רק **אותו חרוב הוא דלא קני** הלוקח, הא שאר חרובים קני הלוקח.

או דלמא או שמא שאר חרובין נמי לא קני? כי בזה ששייר, לא גרע כחו מאשר אם לא שייר, וגם שאר החרובים משויירים למוכר.

כי בכך שייפה המוכר את כחו ופירש בפירוש על חרוב מסוים שמשיירו, אין לנו לגרע את כחו בשאר החרובים שלא פירש לשייר לעצמו.

אלא אדרבה, אנו אומרים כי כוונתו ליפות את כחו, ואם למשל צריך לדרך כדי להגיע לחרוב ששייר, בכך ששייר את החרוב בפירוש, אנו אומרים ששייר לעצמו גם את הדרך לחרוב, ואינו צריך לקנות מהלוקח את הדרך אל החרוב. וכמבואר במשנה לעיל [סד א], שרבי עקיבא מודה בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך ליקח לו דרך. ולכך אנו מפרשים את כוונת המוכר בזה ששייר חרוב מסוים, שכוונתו לשייר גם את הדרך לדקל זה.

ואף לדעת רבנן שבכל אופן משייר לעצמו

הלוקח, וגם בחרוב זה לא קנה הלוקח כלום, כיון שלא גרע כח המוכר מאשר באופן שלא היה מפרש כלל שמשייר.

אמר ליה רב ששת: לא קני הלוקח אף את החצי שלא שייר המוכר לעצמו בפירוש.

איתיביה: הקשה לו רב אחא על כך ממה ששינונו בברייתא: האומר: שדי מכורה לך חוץ מחצי חרוב פלוני, או שאמר לו: שדי מכורה לך חוץ מחצי סדן פלוני — שאר חרובין לא קנה.

מאי לאו וכי אין כוונת הברייתא כי דווקא שאר חרובין הוא דלא קנה, הא מה ששייר המוכר באותו חרוב שפירש קנה הלוקח!

אמר ליה: לא, אין זאת כוונת הברייתא, אלא אפילו מה ששייר המוכר באותו חרוב שפירש שמשייר חציו נמי לא קנה הלוקח.

תדע, שלא קנה הלוקח גם באותו חרוב שפירש שמשייר חציו, דאילו אמר ליה: שדי מכורה לך חוץ מחצי שדה פלוני הסמוכה לשדה שמוכר — וכי נאמר כי רק החוץ אותו חצי שפירש שמשייר הוא דלא קנה הלוקח, הא אידך את חציה השני קנה? ודאי שאין הדין כן, אלא ודאי לא קני הלוקח את חציו השני של השדה האחר, שהרי המוכר שדה אחת לא מכר עמה שדה נוספת.

הכי נמי גבי המשייר חצי חרוב לא קני הלוקח את חציו השני, כיון שהוא נחשב כשדה בפני עצמו, ואין כוונת המוכר למכור את החרוב יחד עם השדה, ואף לא את חציו.

בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא: אדם

שדה אחרנייתא אחרת של המוכר קני? ודאי שאין הדין כן, אלא ודאי לא קנה הלוקח את שאר השדות, שהרי המוכר שדה אחת לא מכר את כל שדותיו בכלל השדה, ובגלל שאמר שטות זו שאינו כולל במכירת השדה את השדה הסמוכה, אין לנו לומר שהתכוין למעט רק את השדה שפירש, ואילו כל שאר שדותיו כלל במכר, שהרי ודאי לא התכוין למכור אלא רק שדה אחת ולא יותר.

הכי נמי גבי המשייר חרוב מסוים, לא קנה הלוקח את שאר החרובים, כי חרוב המורכב, כיון שהוא עץ חשוב, נחשב כשדה בפני עצמו, וודאי לא היה ככוונת המוכר למכור אלא רק שדה אחת ולא שתיים, לכן בכך ששייר רק עץ חרוב אחד בלא צורך, אין אנו אומרים שמכר את שאר החרובים.

ואיכא דאמרי, ויש אומרים כי בלשון אחרת נאמרה הבעיא, וכך היא נאמרה:

בעא מיניה רב אחא בר הונא מרב ששת: אם אמר המוכר ללוקח: שדי מכורה לך חוץ מחצי חרוב פלוני, או שאמר לו: חוץ מחצי סדן פלוני, מהו? האם את כל הסדן שייר המוכר לעצמו או רק את חציו שפירש שייר לעצמו.

כי זה פשוט שבזה ששייר רק סדן פלוני אין זה סיבה לומר כי את שאר החרובים לא שייר, אלא את שאר חרובין ודאי לא קני הלוקח, אבל בסדן מסוים זה ששייר רק חציו יש להסתפק, האם הא מה ששייר חציו באותו חרוב קני הלוקח, ולזה אמר המוכר שמשייר חציו, כדי שנדייק בזה כי את החצי השני מוכר עם השדה, או דלמא או שמא אפילו מה ששייר באותו חרוב נמי לא קני

או דלמא, מצי אמר ליה המפקיד לנפקד: שטרך בידי, מאי בעי? אם החזרת, מה עושה שטר ההפקדה בידי, והרי היה לך לעמוד על כך שלא ישאר השטר בידי, כדי שלא אחזור ואתבע ממך בשטר הזה! (2)

והיינו, כיון שהשטר נמצא בידי המפקיד, הרי זה כאילו יש בידו עדים על כך שלא החזיר הנפקד את הפקדון. וטענת ה"מיגו" שיש לנפקד, היא טענת "מיגו במקום עדים", שאינה מתקבלת.

אמר ליה, ענה רב חסדא לרב עמרם, ופשט את ספיקו: מהימן הנפקד לומר החזרתו [במיגו דנאנסו].

וחזר רב עמרם ושאל: ולימא ליה, יטען המפקיד לנפקד: שטרך בידי, מאי בעי? ואם כן, המיגו של נאנסו הוא כנגד עדים!

אמר ליה, ענה רב חסדא לרב עמרם: וליטעמך, לטעמך, שיכול המפקיד לטעון שטרך בידי מאי בעי, וכי אמר ליה, אם היה הנפקד טוען למפקיד "נאנסו", מי מצי אמר ליה המפקיד לנפקד "שטרך בידי מאי בעי"? ואם כן, מכח המיגו של טענת

המפקיד אצל חבירו מעות או חפצים, בשטר, שהחתים עדים על שטר ההפקדה, ועושה זאת כדי שלא יוכל המפקיד לכפור בהפקדה.

ולאחר מכן, כשתבע המפקיד מהנפקד להחזירם, אמר לו הנפקד: החזרתים לך!

מחז? האם הוא נאמן לטעון כך, על אף שהשטר הוא ביד המפקיד. או לא יכול לטעון שהחזיר לו, כשם שלא נאמן הלווה לטעון שפרע את ההלוואה, כאשר השטר הוא בידי המלווה.

וצדדי הספק הם:

מי אמרינן, יש לקבל את טענת הנפקד, כי מיגו דאי בעי אמר "נאנסו" מהימן, שאם היה טוען שנאנסו החפצים והוא פטור מהשבתם, הרי הוא נאמן בשבועה, כדין שומר, היכול להשבע את שבועת השומרים, ולהפטר. ולכן, השתא נמי, גם עתה שאינו טוען נאנסו, אלא טוען שהחזירם, מהימן לטעון כך [ובשבועה, כפי שיבואר להלן]. כי מה לו לשקר, אילו היה רוצה להפטר בשקר, היה טוען נאנסו, ונשבע שבועת השומרים, ונפטר מתשלום. (1)

זוכה. ובמסכת בבא מציעא [ז א] בהיו שניים אדוקים בשטר חוב, המלווה והלווה, שהדין הוא יחלוקו, מוכח שאין זו ראייה, כי כאשר שניים אוחזים בשטר, לא יכול המלווה לזכות בחצי מצד הראיה ש"שטרך בידי מאי בעי". עיין בחידושי רבי שמואל לבבא מציעא שם, ועיין במשנת אהרן כאן, שעומד על כך שהלשון שטרך בידי מאי בעי, מופיע בגמרא רק לגבי שטר פקדון ולא לגבי שטר הלוואה.

1. כך ביאר הרשב"ם. אך הר"י בתוספות מבאר, שבשלב הזה הניחה הגמרא שהוא נאמן אפילו בלי שבועה, ואין זה מטעם מיגו של נאנסו, כי אם היה טוען נאנסו היה חייב שבועה, ועתה כשטוען החזרתו הוא פטור משבועה.

2. רבותינו האחרונים דנו בדבר הטענה "שטרך בידי מאי בעי", האם היא הוכחה, או שזו היא הלכה מהלכות שטרות, שכל המחזיק שטר בידו,